

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

УДК 159.9-042.72: [004.38:316.61]

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Гнівошевська Анастасія, здобувач ОС «бакалавр»,
спеціальності 053 «Психологія», IV курс, РДГУ
Кулаков Руслан, кандидат психол. наук, доцент

Комп'ютерна залежність в останні роки стала однією з актуальних соціально-психологічних і медичних проблем українського суспільства. Зростаюча поширеність такої патологічної залежності привела багатьох людей в Україні до девіантної і делінквентної поведінки, а когось і до суїцидальних тенденцій. Інформаційна мережа Internet надає великі можливості для діяльності та самовираження людини, які не можуть бути реалізовані в реальній дійсності. Разом з тим, у певній категорії користувачів оперування її ресурсами забирає все більше і більше часу та стає настільки домінуючим, що згодом у них прогресує зниження здатності до вольового контролю над власною активністю у віртуальному просторі, виникає ціла низка особистих та соціальних негараздів, з'являються труднощі у комунікативній та професійній сферах, соціальна дезадаптація.

Згідно з даними останніх досліджень відхід у світ фантазій став однією з поширених поведінкових стратегій сучасної молоді у важких життєвих ситуаціях. Наприклад, комп'ютерна гра стає механізмом втечі певної частини дітей та молоді від реальності. Вже існують припущення, згідно з яким «алкоголем» постіндустріальної епохи були наркотики, а в інформаційну епоху ним стануть комп'ютерні ігри [2]. Комп'ютерна залежність – різновид психічної залежності, який характеризується патологічною тягою людини до роботи або проведення часу за комп'ютером [4, с. 15]. Також Інтернет-залежність визначають як психічний розлад, нав'язливе бажання підключитися до мережі та хвороблива нездатність вчасно вийти з неї [1, с. 236].

Цьому питанню присвячено чимало сучасних наукових праць, де звертається увага на небезпеку надмірного користування мережею Інтернет (О. М. Арестова, Ю. Д. Бабаєва, К. В. Боярова, О. Є. Войскунський, А. І. Гольдберг, А. Є. Жичкіна, М. С. Іванов, О. В. Смилова, Н. В. Чудова, К. С. Янг). Вивчені особливості психічних станів користувача комп'ютера (І. Г. Белавіна, Дж. Грохол, О. Ю. Дроздов, Т. Ю. Мітельов, Л. В. Подригало, І. В. Тютюнник); проаналізовані проблеми Інтернет-залежності як різновиду адиктивної поведінки (Б. Л. Браун, В. А. Лоскутова, М. Холл, О. Ф. Шайдуліна, М. А. Шоттон).

Психологічні наслідки зловживання комп'ютерною інформацією розглянуто в дослідженнях Л. П. Гур'євої, Е. О. Мулика, О. В. Шинкаренко, О. В. Якушиної. Провідні закордонні дослідники (А. І. Гольдберг, Н. А. Спайра, К. С. Янг) взагалі відверто називають глобальну комп'ютеризацію приватного життя хворобою XXI століття. Вивчення даної проблеми викликало достатній інтерес у вітчизняних вчених (О. Ю. Дроздов, Т. В. Карабін, В. А. Лоскутова, Л. М. Юр'єва), проте вони не враховували той факт, що більшість користувачів Інтернету складають підлітки.

Мета дослідження – аналіз психологічних особливостей комп'ютерної залежності у підлітковому віці.

Виклад основного матеріалу. Цілком зрозуміло, що підлітковий вік – найнебезпечніший період щодо формування Інтернет-залежної поведінки.

Насамперед це пов'язано із виникненням особливої форми підліткової самосвідомості – почуттям дорослості. Р. Павелків вважає, що це психологічне явище «визначається як новоутворення свідомості, через яке підліток порівнює себе з іншими, знаходить зразки для засвоєння, будує свої стосунки з людьми, перебудовує свою діяльність» [5, с. 251]. І часто це може проявлятися у гіпертрофованій потребі у самостійності, бажанні копіювати способи поведінки старших, тривожних станах щодо невизнання однолітками.

Ще однією особливістю підліткового віку є виникнення особливої форми егоцентризму, одним із компонентів якого є феномен «уявної аудиторії» – переконаність

підлітка в тому, що його постійно оточують глядачі [5, с. 252]. Подолання підліткового егоцентризму відбувається в міру розвитку близьких стосунків з ровесниками. Адже саме спілкування з однолітками за рівнем значущості займає провідну позицію. Та останнім часом все частіше спостерігається комунікативна деривація, коли підліток стає закритим для відвертого спілкування, і занурюється у світ віртуальних подій. Окрім того, дитина втрачає емоційний контакт з батьками або педагогами, які на цьому етапі відіграють основну роль у соціально-психологічному становленні. Адже дорослі не завжди розуміють важливість щирого відвертого взаємопорозуміння з дитиною та не відчують певної загрози від віртуальної комунікації. Тоді Інтернет стає повним замісником інтимно-особистісного спілкування у цьому віці.

Головні ознаки початку комп'ютерної залежності у підлітка такі:

- непереборне бажання скористатися Інтернетом без суттєвої необхідності;
- небажання залишити роботу або гру на комп'ютері;
- роздратування через вимушені відволікання;
- нездатність контролювати свій час перебуваючи в Інтернеті;
- розумове та фізичне виснаження;
- порушення сну та концентрації уваги після довготривалого не контрольованого перебування у мережі;
- дратівливість;
- депресія;
- труднощі у спілкуванні з людьми у реальному житті;
- надмірні грошові витрати на постійне оновлення програмного забезпечення та пристроїв комп'ютера;
- небажання займатися домашніми справами;
- небажання вчитися;
- нехтування власним здоров'ям, гігієною, харчуванням і сном на користь спілкування з комп'ютером;
- відчуття емоційного піднесення під час роботи або гри на комп'ютері;
- обговорення комп'ютерної тематики з усіма, хто хоча б трохи розуміється на цьому.

Основні 5 типів інтернет-залежності такі [3, с. 44]:

1. Нав'язливий веб-серфінг – нескінченні подорожі по Всесвітній павутині, пошук інформації.

2. Пристрасть до віртуального спілкування і віртуальних знайомств – великі обсяги листування, постійна участь в чатах, веб-форумах, надмірність знайомих і друзів в Мережі.

3. Ігрова залежність – нав'язливе захоплення комп'ютерними іграми по мережі.

4. Нав'язлива фінансова потреба – гра по мережі в азартні ігри, непотрібні покупки в інтернет-магазинах або постійні участі в інтернет-аукціонах.

5. Кіберсексуальна залежність – нав'язливий потяг до відвідування порносайтів і заняття кіберсексом.

Усі види діяльності, здійснювані за допомогою Інтернету, такі як спілкування, пізнання або гра, мають властивість захоплювати людину цілком; вони не залишають їй часу і сил на реальне життя. У зв'язку з цим сьогодні фахівці інтенсивно обговорюють таке захворювання як «інтернет-залежність». Для дослідження проблеми виникнення комп'ютерної залежності у підлітковому віці нами було використано тест на визначення ступеня комп'ютерної залежності [6]. Дана методика була запропонована Н. Левшуновою для визначення ступеня комп'ютерної залежності. Вона виділяла перші ознаки комп'ютерної залежності підлітка, це такі як: пропуски шкільних занять через комп'ютерну гру; просиджування біля комп'ютера у ночі; харчування під час комп'ютерної гри; асоціювання себе з героями комп'ютерних ігор; переважання комп'ютерних ігор над спілкуванням; загальний час, проведення за грою, перевищує час виконання домашніх завдань, прогулянок, спілкування з батьками й однолітками, інших захоплень; підліток не уявляє, чим зайнятися, коли комп'ютер не працює, конфлікти з батьками та шантажування їх у відповідь на

заборону сидіння за комп'ютером. Згідно цієї методики досліджуваному пропонується ряд питань, наприклад, «Чи вдасться Ви до спілкування в Інтернеті, щоб зав'язати нові знайомства?», «Як часто Ви залишаєтесь в режимі онлайн довше, ніж планували?», «Якщо Вам заважають під час сидіння за комп'ютером, чи часто Ви нервуетесь, втрачаєте контроль над собою?» та інші.

Для відповідей на запитання було запропоновано використовувати таку шкалу: 0 балів – ніколи; 1 бал – рідко; 2 бали – інколи; 3 бали – часто; 4 бали – завжди. В обробці результатів підраховується загальна кількість отриманих балів. Чим сума балів вища, тим ймовірніша наявність комп'ютерної залежності.

У ході проведеного емпіричного дослідження нами серед досліджуваних було виявлено: звичайних користувачів – 29 %; користувачів, у яких є проблеми – 31 %; залежних користувачів – 40 %.

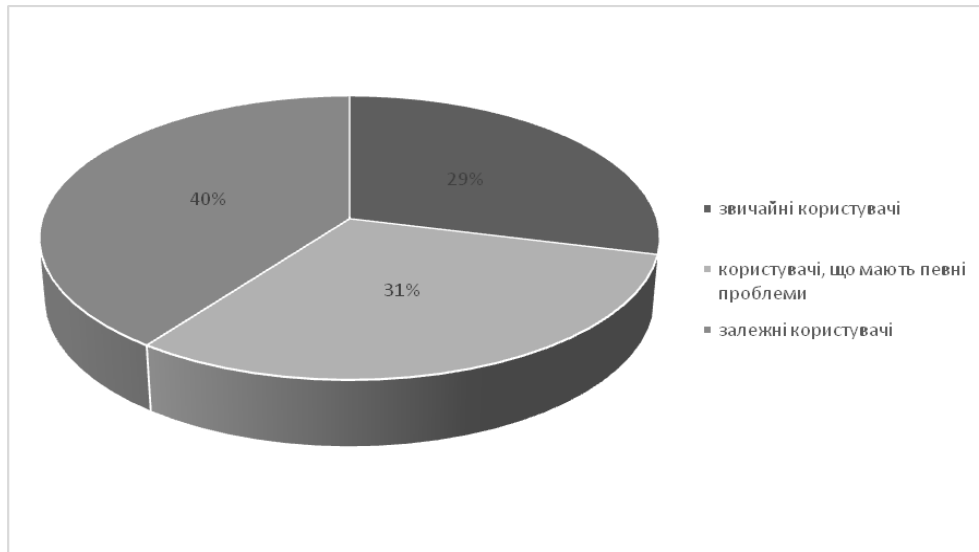

Рис. Рівні комп'ютерної залежності у підлітків

Отже, Інтернет-залежних підлітків більшість порівняно з проблемними та звичайними користувачами Інтернетом.

Спробуємо розібратися у причинах та передумовах виникнення комп'ютерної залежності. У кібернетичному просторі підлітку легко можна позбутись агресивності, яка накопичується під час різноманітних життєвих колізій із оточуючими (на вулиці, в школі, вдома). В рольових іграх можна ідентифікувати себе із непереможним героєм чи суперменом і перестріляти всіх своїх ворогів. Можна задовольнити потребу в зміні психічного стану, властиву людині від народження. Реалізацію даної потреби в кібернетичному просторі забезпечують різноманітні ігрові програми. Безліч потужних інформаційних комп'ютерних систем дозволяє задовольнити пізнавальну потребу. За допомогою Інтернету можна задовольняти потребу в спілкуванні. Для підлітків також суттєвою є можливість підвищити свій статус серед ровесників завдяки оволодінню модним та престижним пристроєм. З наведеного вище видно, що кібернетичний простір – це безмежний світ задоволення різнобічних інтересів, який приваблює та може міцно тримати людину в своєму полоні. Але він має властивість надмірно захоплювати її, і саме ця властивість, яку людина використовує у разі потреби, небезпечна.

На виникнення комп'ютерної залежності впливають і соціальні причини. Батьки вважають, що зручно всадовити дитину за пульт на необмежений час, радіючи її захопленню новою іграшкою і своєму тимчасовому звільненню від батьківських обов'язків. У наслідок різноманітних соціально-економічних причин часто батьки надають перевагу заповнення дозвілля дитини комп'ютерними іграми, тому що іншими способами потребують значних грошових витрат і безпосередньої участі батьків (спорт, мандри, заняття різними видами мистецтв).

Завдяки мультимедійним технологіям підлітки настільки вживаються в комп'ютерну гру, що в її віртуальній реальності їм стає цікавіше, ніж у реальному житті. Їх приваблює, що за невиконання завдань, які постають перед ними «там» вони не одержать поганих оцінок, їх не будуть сварити батьки, бо зроблені помилки завжди можна виправити шляхом повторення гри. Необхідно зауважити ще одну особливість взаємодії дитини з комп'ютером. На відміну від занять спортом або рухових ігор, грати з комп'ютером можна набагато довше, оскільки фізичне навантаження на м'язи тіла мінімальне, й відчуття втоми, яке сигналізує про вичерпаність сил, з'являється значно пізніше, ніж під час гри, наприклад у футбол. Надмірне захоплення комп'ютерними іграми є причиною того, що підліток починає все менше жити в реальній дійсності й усе більше часу проводити в комп'ютерній псевдореальності. Віртуальний світ комп'ютерної гри стає для підлітка ближчим, ніж реальне життя; реальність переживається як чужа і небезпечна. Таке розуміння механізму формування комп'ютерної залежності дозволяє пояснити поведінку підлітків, коли вони, не маючи доступу до комп'ютера, стають замкненими і роздратованими.

Психологи відзначають, що залежні від комп'ютерних ігор мають відхилення в емоційній сфері, які виявляються в дратівливості, запальності, емоційній нестійкості, зниженні активності, погіршенні настрою й самопочуття, дисфорії, депресії.

Висновки. Отже, незважаючи на те, що прагнення, які супроводжують комп'ютерну залежність, а саме бажання навчитись чогось нового, задовольнити пізнавальні інтереси, бажання не відставати від ровесників – мають позитивні аспекти, цей тип залежності, як і будь-який інший, веде до деградації особистості і з часом – до зниження соціального статусу, втрати особистісного «Я», погіршення психічного стану, збудження внутрішніх подразників, виникнення агресії, замкнутості.

Список використаних джерел

1. Исследования Интернета в психологии // Интернет и российское общество / Под ред. И. Семенова. – М. : Гендальф, 2002. – С. 235-250.
2. Интернет-залежність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%>
3. Кириченко Є. А., Ярута А. Г. Особливості інтернет-комунікації, як нової форми соціалізації в сучасному суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/24615/1/Kyrychenko.pdf>
4. Матеюк О. А. Бар'єри у процесі міжособистісної комунікації як засіб протидії психологічному впливові / О. А. Матеюк // Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка – К., 2005. – Т. VII, випуск 2. – С. 106-112.
5. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.
6. Тест на інтернет-залежність: визначення рівня залежності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://supercomputer.com.ua/?p=21215>

УДК 159.922.8-056.49:316.613.434

ПРИЧИНИ БУЛІНГУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Грицюк Карина, здобувач ОС «бакалавр»
спеціальності 053 «Практична психологія», 2 курс, РДГУ
Керівник: *Джеджерера О.В., старший викладач*

Проблема булінгу була і завжди буде. Вона є однією з найцікавіших і актуальних проблем в суспільстві. Це проблема, про яку довгий час не прийнято було говорити. Багатоох дітей у свій час дражнили рідні брати, сестри, друзі. Зараз надзвичайно гостро постає проблема агресивних проявів у стосунках підлітків, збільшується кількість фіксованих випадків даного явища. В Україні недостатньо запропонованих форм і методів профілактики

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141